

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
імені В.М.КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ

Держава і право

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЮРИДИЧНІ І ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Випуск 56

Київ 2012

**Збірник затверджено ВАК України як наукове фахове видання,
в якому можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень**

Редакційна колегія

Ю.С. Шемшученко, доктор юридичних наук, академік НАН України (голова редколегії); **І.О. Кресіна**, доктор політичних наук (головний редактор); **О.М. Костенко**, доктор юридичних наук; **В.І. Акуленко**, доктор юридичних наук; **О.Ф. Андрійко**, доктор юридичних наук; **В.Д. Бабкін**, доктор юридичних наук; **О.В. Батанов**, доктор юридичних наук; **В.П. Горбатенко**, доктор політичних наук; **В.Н. Денисов**, доктор юридичних наук; **О.В. Зайчук**, доктор юридичних наук; **А.А. Коваленко**, доктор політичних наук; **О.В. Кресін**, кандидат юридичних наук; **П.Ф. Кулинич**, доктор юридичних наук; **Л.І. Лойко**, доктор політичних наук; **Н.Р. Малишева**, доктор юридичних наук; **В.П. Нагребельний**, кандидат юридичних наук; **І.Г. Оніщенко**, доктор політичних наук; **Н.М. Оніщенко**, доктор юридичних наук; **М.В. Оніщук**, кандидат юридичних наук; **Н.М. Пархоменко**, доктор юридичних наук; **В.І. Семчик**, доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН України; **В.Ф. Сіренко**, доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН України; **О.В. Скрипнюк**, доктор юридичних наук; **І.Б. Усенко**, кандидат юридичних наук; **Н.М. Хуторян**, доктор юридичних наук; **Я.М. Шевченко**, доктор юридичних наук; **Л.Є. Шкляр**, доктор політичних наук; **О.І. Ющик**, доктор юридичних наук

Д 36 **Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки.** Випуск 56. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. — 680 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, державного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підприємницького, аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-процесуального права. Значна увага приділяється проблемам сучасної політичної науки.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто прагне отримати знання з юридичних і політичних наук.

Адреса редакції

01601, Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к. 211
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
тел. 279-73-96, факс 278-54-74

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОТРИМАННЯ НАДРОКОРИСТУВАЧАМИ ПРАВА НА ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН В УКРАЇНІ

Розглянуті всі нормативно-правові акти, які регулюють порядок отримання дозвільної документації на право видобування корисних копалин.

Ключові слова: корисні копалини, добування корисних копалин, надра, дозвільна документація.

Rассмотрены все нормативно-правовые акты, которые регулируют порядок получения разрешительной документации на право добычи полезных ископаемых.

Ключевые слова: полезные ископаемые, добыча полезных ископаемых, недра, разрешительная документация.

This article reviewed all legal acts that govern procedure for obtaining permitting documentation for mining.

Key words: minerals, mining, bowels of the Earth, permitting documentation.

Відповідно до ст. 1 Гірничого Закону України корисні копалини — природні мінеральні речовини, які можуть використовуватися безпосередньо або після їх обробки¹.

Водночас у Податковому кодексі України поняття «корисні копалини» вживається у значенні, що відрізняється від вищевизначеного.

Так, пп. 14.1.91 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України визначено, що корисні копалини — природні мінеральні утворення органічного та неорганічного походження у надрах, у тому числі будь-які підземні води, а також техногенні мінеральні утворення у місцях видалення відходів виробництва та втрат продуктів переробки мінеральної сировини, які можуть бути використані у сфері матеріального виробництва та споживання безпосередньо або після первинної переробки².

З вищевизначеного є очевидним, що визначення поняття «корисні копалини», що міститься у Податковому кодексі України, є повнішим ніж те, що міститься у Гірничому Законі України.

Згідно зі ст. 6 Кодексу України «Про надра» (далі — КУпН) корисні копалини за своїм значенням поділяються на корисні копалини загальнодержавного і місцевого значення³.

Віднесення корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення» від 12.12.94 № 827 затверджено «Перелік корисних копалин загальнодержавного значення» та «Перелік корисних копалин місцевого значення».

До корисних копалин загальнодержавного значення належать: горючі (газоподібні, рідкі, тверді), металічні руди (чорних металів, кольорових металів, благородних металів, рідкіснометалеві та рідкоземельні, розсіяних металів, радіоактивних металів), неметалічні (сировина вогнетривка, сировина флюсова, сировина формувальна та для огрудування залізородних концентратів, сировина хімічна, сировина агрохімічна, сировина для міне-

© УСТИМЕНКО Тетяна Петрівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ України

ральних пігментів, сировина абразивна, сировина оптична та п'єзооптична, електро- та радіотехнічна сировина, сировина адсорбційна, сировина ювелірна (дорогоцінне каміння), сировина ювелірно-виробна (напівдорогоцінне каміння), сировина виробна, сировина для облицювальних матеріалів (декоративне каміння), сировина скляна та фарфоро-фаянсова, сировина цементна, сировина для пиляних стінових матеріалів, сировина петрургійна та для легких заповнювачів бетону, сировина для покриття доріг, сировина для приготування бурових розчинів, сировина для виробництва кристалічного кремнію, води (підземні та поверхневі), грізлі лікувальні, інертні гази.

До корисних копалин місцевого значення належать: сировина для хімічних меліоративних ґрунтів, сировина для будівельного вапна та гіпсу, сировина для будового каменю, сировина піщано-гравійна, сировина цегельно-черепична та інші корисні копалини, що не включені до Переліку корисних копалин загальнодержавного значення.

Як видається зі змісту ст.14 КУпН видобування корисних копалин є видом користування надрами. При цьому необхідно наголосити, що визначення поняття «видобування корисних копалин» відсутнє у КУпН. Але у Податковому кодексі України вживається поняття «добування корисних копалин», яке, ми вважаємо, є тотожним поняттю «видобування корисних копалин».

Згідно з пп.14.1.51 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України добування корисних копалин — сукупність технологічних операцій з вилучення, у тому числі з покладів дна водойм, і переміщення, у тому числі тимчасове зберігання, на поверхню частини надр (гірничих порід, рудної сировини тощо), що вміщує корисні копалини.

Визначення терміну «надра» міститься у КУпН. Відповідно до статті 1 КУпН надра — це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Поряд з таким видом користування надрами як видобування корисних копалин, статтею 14 КУпН передбачено, що надра надаються у користування також для: геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення; будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод; створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади та ін.); виконання робіт (здійснення діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції; задоволення інших потреб.

З перелічених у ст. 14 КУпН видів користування надрами можливість видобування надрокористувачем корисних копалин також передбачена в рамках проведення робіт з геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення (далі — ДПР).

Так, частиною другою ст. 20 КУпН визначено, що ДПР здійснюється з метою уточнення окремих гірничо-геологічних та інших параметрів родовищ, вибору раціональних методів видобування мінеральної сировини на підставі проекту цих робіт, погодженого з Державним комітетом України по нагляду за охороною праці. Видобуті під час дослідно-промислової розробки корисні копалини підлягають реалізації у загальному порядку.

Водночас частиною першою п. 2.3 Положення про порядок організації та виконання дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, затвердженого наказом Міністерства геології та природних ресурсів України від 03.03.03 № 34/м і зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 20.05.03 за № 377/7698 (далі — Положення про ДПР)⁴, встановлено, що обсяг, який передбачається до вилучення, визначається для кожного виду мінеральної сировини та конкретного родовища окремо відповідно до інструкцій Державної комісії України по запасах корисних копалин

(далі — ДКЗ України) із застосуванням Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.97 № 432, але не повинен перевищувати п'яти (для вуглеводнів — десяти) відсотків запасів, що вилучаються, від попередньо оцінених Державним балансом запасів корисних копалин на дату затвердження проекту ДПР родовища або покладу. ДПР є складовою частиною робіт з геологічного вивчення (п. 1.4 Положення про ДПР).

Слід зазначити, що згідно з частиною першою ст. 4 КУпН надра є виключною власністю народу України і надаються тільки у користування. Народ України здійснює право власності на надра через Верховну Раду України, Верховну Раду АР Крим і місцеві Ради народних депутатів.

Надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу (частина перша ст. 19 КУпН).

Згідно з п. 2 Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.11 № 615 (далі — Постанова КМУ про надання дозволів), спеціальні дозволи на користування надрами (далі — дозволи) надаються Державною службою геології та надр України⁵ (Держгеонадрами України) переможцям аукціонів з їх продажу та у випадках, передбачених п. 8 Постанови КМУ про надання дозволів⁶.

Без проведення аукціону дозвіл надається у разі: 1) видобування корисних копалин, якщо заявник за результатами геологічного вивчення ділянки надр за власні кошти здійснив підрахунок запасів корисних копалин, який затверджено ДКЗ, а також видобування корисних копалин, якщо заявник за власні кошти здійснив апробацію в ДКЗ, за умови затвердження підрахунку запасів корисних копалин у ДКЗ протягом трьох років з моменту надання дозволу; 2) розширення меж не більш як на 50 відсотків раніше наданої у користування площі ділянки надр з метою її геологічного вивчення або розміщення підземних сховищ, а також збільшення обсягу видобування корисних копалин за рахунок розширення меж ділянки, але не більш як на 50 відсотків запасів, визначених раніше наданим дозволом, за умови, що суміжну ділянку не надано у користування; 3) геологічного вивчення та видобування корисних копалин місцевого значення, а також торфу (у родовищах площею менше ніж 1000 гектарів). Інформація про ділянки надр, які пропонується для надання зазначених дозволів, Держгеонадра розміщує не пізніше ніж за 30 днів до прийняття рішення про надання дозволу в газеті «Урядовий кур'єр» та на своєму офіційному веб-сайті із зазначенням назви ділянки надр, її місцезнаходження, виду корисних копалин, виду користування надрами, початкової ціни продажу дозволу, адреси, за якою надсилаються заяви на отримання дозволу. У разі надходження до Держгеонадр в установленний строк заяв разом із зазначеними у додатку 1 до Постанови КМУ про надання дозволів документами щодо отримання дозволу на користування однією і тією ж ділянкою надр від кількох претендентів дозвіл надається на умовах аукціону; 4) геологічного вивчення надр за рахунок коштів державного бюджету; 5) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування підземних питних і технічних вод для забезпечення технологічного процесу виробництва та для потреб сільськогосподарства; 6) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування підземних вод для власних господарсько-побутових потреб, нецентралізованого та централізованого господарсько-питного водопостачання (крім виробництва фанованої питної води), за умови, що обсяг видобування підземних вод з водозаборів перевищує 300 куб. метрів на добу; 7) геологічного вивчення та видобування природних лікувальних ресурсів лікувально-профілактичними та санаторно-курортними закладами, які спеціалізуються на їх використанні виключно для лікувальних цілей і мають лікувальну інфраструктуру; 8) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової

розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення або видобування корисних копалин, якщо відповідно до законодавства заявник є власником цілісного майнового комплексу, побудованого (реконструйованого) з метою видобування та переробки корисних копалин з ділянки надр, на користування якою надається дозвіл, або такий майновий комплекс надано надкористувачу в оренду (концесію). У разі перебування цілісних майнових комплексів в оренді (концесії) строк дії дозволу не може перевищувати строку оренди (концесії) таких комплексів (з урахуванням строку дії дозволу, визначеного пунктом 7 цього Порядку); 9) будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод; 10) створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади тощо), в частині їх геологічного вивчення та збереження; 11) експлуатації підземних споруд, пов'язаної із запобіганням підтопленню навколишнього середовища внаслідок закриття шахт; 12) видобування корисних копалин з родовищ, що містять затверджені або апробовані ДКЗ незначні запаси за критеріями, встановленими постановою Кабінету Міністрів України від 11.08.00 № 1257 «Про затвердження критеріїв, за якими визначаються незначні запаси корисних копалин»; 13) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування корисних копалин державними унітарними та казенними підприємствами та господарськими товариствами, у статутному (складеному) капіталі яких не менш як 25 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі; 14) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування бурштиноносних порід на ділянках проявів бурштину, які не мають промислового значення, розмір яких не перевищує один гектар; 15) виконання угод про розподіл продукції.

Рішення про надання дозволу без проведення аукціону приймається протягом 60 днів (для вугільних шахт, які відповідно до законодавства вважаються малими, — протягом 30 днів) після надходження заяви разом із зазначеними у Постанові КМУ про надання дозволів документами у повному обсязі.

За надання дозволу без проведення аукціону справляється збір у розмірі, який розраховується, виходячи з початкової ціни продажу такого дозволу на аукціоні, відповідно до Методики визначення початкової ціни продажу на аукціоні спеціального дозволу на право користування надрами, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15.10.04 № 1374.

Порядок, що визначає процедуру продажу на аукціоні спеціального дозволу на користування надрами у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами» від 30.05.11 № 5947.

Відповідно до частини першої п. 4 Постанови КМУ про надання дозволів дозвіл на видобування корисних копалин надається після затвердження ДКЗ України запасів корисних копалин або їх апробації за умови подальшого затвердження ДКЗ України.

Затвердження ДКЗ України запасів корисних копалин родовищ проводиться в порядку, встановленому Положенням про порядок проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.94 № 865 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.10.00 № 1512)⁸.

Необхідно додати, що процедура передачі розвіданих родовищ корисних копалин, у тому числі техногенних, або їхніх ділянок, запаси корисних копалин яких оцінені та визнані підготовленими для промислового освоєння ДКЗ України, врегульована нормами

Порядку передачі розвіданих родовищ корисних копалин для промислового освоєння, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.02.95 № 1449.

Відповідно до п. 9 Постанови КМУ про надання дозволів надання надр у користування, за винятком надання надр на умовах угод про розподіл продукції, погоджується заявником з: Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідними обласними, Київською і Севастопольською міськими радами — на користування ділянками надр, що містять корисні копалини загальнодержавного значення, а також ділянками надр, що надаються для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, а також для створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, рекреаційно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади тощо); відповідними районними, міськими, селищними, сільськими радами — на користування ділянками надр, що містять корисні копалини місцевого значення; Міністерством екології та природних ресурсів України (Мінприроди) — на всі види користування надрами; Державною службою гірничого нагляду та промислової безпеки України (Держгірпромнаглядом) — на геологічне вивчення з дослідно-промисловою розробкою та видобування, а також для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, і для створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, рекреаційно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади тощо).

Також необхідно зазначити, що процедура здійснення організаційних заходів і перелік необхідних документів для погодження Мінприроди надання надр у користування у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони встановлена окремим документом — Регламентом погодження Мінприроди України надання надр у користування, затвердженим наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 26.07.11 № 262 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 29.07.11 за № 932/19670¹⁰.

Погодження надання надр у користування на виконання угод про розподіл продукції здійснюється у порядку та на умовах, визначених Законом України «Про угоди про розподіл продукції» і відповідними угодами про розподіл продукції¹¹.

Надання (продаж на аукціоні) дозволу на геологічне вивчення чи видобування стратегічно важливих корисних копалин здійснюється відповідно до висновку Міжвідомчої комісії з питань надрокористування, утвореної відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.11.97 № 742 «Про надання спеціальних дозволів на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення та видобування стратегічно важливих корисних копалин»¹².

Стосовно строків дії дозволів слід вказати наступне. П. 7 Постанови КМУ про надання дозволів визначено, що дозвіл надається на строк, визначений заявником, але не більш як на: 5 років — на геологічне вивчення родовищ корисних копалин і геологічне вивчення, в тому числі дослідно-промисловою розробкою родовищ корисних копалин загальнодержавного значення; 10 років — на геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промисловою розробкою родовищ нафти і газу, у межах континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України; 20 років — на видобування корисних копалин; 30 років — на видобування нафти і газу в межах континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України; строк дії окремих дозволів на геологічне вивчення нафтогазоносних надр та видобування нафти і газу (промислова розробка родовищ), але не більш як на 20 років на суші та не більш як на 30 років на континентальному шельфі та у межах виключної (морської) економічної зони України — на геологічне вивчення нафтогазоносних надр, у тому числі дослідно-промисловою розробкою родовищ, і подальшим видобуванням нафти і газу (промислова розробка родовищ). При цьому строк геологічного вивчення нафтогазоносних надр не може перевищувати 10 років; 20 років —

на будівництво та експлуатацію підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; 50 років — на будівництво та експлуатацію підземних сховищ нафти чи газу; строк дії відповідної угоди про розподіл продукції — на виконання угод про розподіл продукції.

Частиною шостою ст. 16 КУпН встановлено, що власник спеціального дозволу на користування надрами не може дарувати, продавати або в інший спосіб відчужувати права, надані йому дозволом, інший юридичній чи фізичній особі, в тому числі передавати їх до статутних капіталів створюваних за його участю суб'єктів господарювання, а також вносити як вклад у спільну діяльність.

Водночас нормами цієї ж статті КУпН встановлені певні винятки з вищевказаного загального правила. Так, частиною сьомою ст. 16 КУпН визначено, що права користування надрами можуть бути передані третім особам одночасно з передачею прав та обов'язків за угодою про розподіл продукції та з обов'язковим переоформленням дозволу відповідно до вимог Закону України «Про угоди про розподіл продукції».

Отже, ми розглянули базові правові аспекти отримання дозволів надрокористувачами.

Водночас, як вже зазначалося вище, відповідно до частини першої ст. 19 КУпН право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу. Згідно з частиною першою ст. 17 КУпН гірничим відводом є частина надр, надана користувачам для промислової розробки родовищ корисних копалин і цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Користування надрами за межами гірничого відводу забороняється.

Гірничі відводи для розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, будівництва і експлуатації підземних споруд та інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, надаються Держгірпромнаглядом, крім випадків, передбачених КУпН (частина друга ст. 17 КУпН).

Гірничі відводи для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення надаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими Радами народних депутатів і підлягають реєстрації в органах державного гірничого нагляду (частина третя ст. 17 КУпН).

Частиною четвертою ст. 17 КУпН встановлено, що при наданні гірничих відводів вирішуються питання щодо правильності поділу родовищ корисних копалин на окремі гірничі відводи з метою запобігання залишенню поза гірничими відводами менш цінних ділянок родовищ та не придатних для самостійної розробки, дотримання вимог безпеки під час проведення гірничих і підземних робіт при розробці родовищ корисних копалин та при використанні надр для інших цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, відвернення небезпеки для людей, майна та навколишнього природного середовища.

Порядок надання гірничих відводів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

27.01.95 Кабінет Міністрів України своєю постановою № 59 затвердив Положення про порядок надання гірничих відводів (далі — Порядок надання гірничих відводів), який встановлює порядок надання гірничих відводів (частини надр) користувачам на території України для розробки родовищ твердих, рідких і газоподібних корисних копалин, а також будівництва і експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі на континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні¹³.

Відповідно до п. 2 Порядку надання гірничих відводів дія цього Порядку поширюється на всіх користувачів надр, в тому числі на інвесторів, з якими в установленому законом порядку укладено угоду про розподіл продукції.

При укладенні угод про розподіл продукції надра надаються в користування на підставі угоди про розподіл продукції з оформленням спеціального дозволу на користування надрами та акта про надання гірничого відводу (частина друга статті 19 КУпН).

Надання гірничих відводів інвесторам, з якими укладено угоду про розподіл продукції, здійснюється на підставі укладеної угоди про розподіл продукції шляхом оформлення

відповідного акта, форма та зміст якого визначаються законодавством України (частина шоста статті 17 КУпН).

Форма акта про надання гірничого відводу є додатком до Порядку надання гірничих відводів.

Водночас користування надрами без надання гірничого відводу здійснюється у наступних випадках:

1) на підставі спеціального дозволу на геологічне вивчення надр надра надаються у користування для геологічного вивчення, в тому числі для ДПР (частина перша статті 20 КУпН);

2) на підставі дозволів, що видаються після попереднього погодження з органами Мінприроди, Держгірпромнагляду та МОЗ України на місцях, надра надаються у користування для видобування прісних підземних вод і розробки родовищ торфу (стаття 21 КУпН);

3) без спеціальних дозволів землевласники і землекористувачі у межах наданих їм земельних ділянок мають право видобувати для своїх господарських і побутових потреб корисні копалини місцевого значення і торф загальною глибиною розробки до двох метрів, підземні води для власних господарсько-побутових потреб, нецентралізованого та централізованого (крім виробництва фасованої питної води) господарсько-питного водопостачання, за умови, що продуктивність водозаборів підземних вод не перевищує 300 кубічних метрів на добу, та використовувати надра для господарських і побутових потреб (частина перша ст. 23 КУпН).

В усіх інших випадках користування надрами здійснюється надкористувачами лише після отримання актів про надання гірничого відводу.

Також згідно з пунктом 4 Порядку надання гірничих відводів гірничі відводи можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, іноземним юридичним особам, об'єднанням юридичних осіб, створеним в Україні чи за її межами (далі — підприємства), а також громадянам України, іноземцям та особам без громадянства (далі — громадяни) лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр, а також затвердженого в установленому порядку проекту розробки родовища корисних копалин або будівництва гірничодобувного об'єкта чи підземної споруди, не пов'язаної з видобуванням корисних копалин.

Відповідно до п. 13 Порядку надання гірничих відводів гірничий відвід на розробку родовища корисних копалин або його частини надається за умови, що запаси корисних копалин родовища та компонентів у них пройшли експертизу і одержали оцінку ДКЗ України.

З метою одержання гірничого відводу надкористувач подає компетентному органу, вказаному у статті 17 КУпН, заяву. Рішення стосовно заявки на одержання гірничого відводу приймається протягом не більше 30 днів. До прийняття рішення розглядається і перевіряється: правильність і обгрунтованість меж гірничого відводу з урахуванням вимог чинного законодавства про надра; відповідність проекту гірничодобувного об'єкта чи підземної споруди, для яких надається гірничий відвід, у частині повноти й обгрунтованості проєктних рішень щодо раціонального та комплексного використання надр, а також забезпечення безпеки людей, майна, будівель, споруд та навколишнього природного середовища.

Передача наданого гірничого відводу після його отримання повністю або частково іншому підприємству або громадянину забороняється.

У разі зміни користувача надр або реорганізації підприємства переформлюються акт про надання гірничого відводу та надпис на копії топографічного плану (пункт 9 Порядку надання гірничих відводів).

Необхідно додати, що надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, провадиться в порядку, встановленому земельним законодавством

України. Водночас частиною другою ст. 18 КУпН визначено, що земельні ділянки для користування надрами, крім випадків, передбачених статтею 23 КУпН, надаються користувачам надр після одержання ними спеціальних дозволів на користування надрами чи гірничих відводів.

1. *Гірничий Закон України від 06.10.1999 р. № 1127-XIV // ВВРУкраїни. — 1999. — № 50. — Ст. 433.* 2. *Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 — VI // ВВР України. — 2011. — № 13, № 14, № 15-16, № 17. — Ст. 112.* 3. *Кодекс України «Про надра» від 27.07.1994 р. № 132/94 // ВВР України. — 1994. — № 36. — Ст. 340.* 4. *Про затвердження Положення про порядок організації та виконання дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 3 березня 2003 р. № 34/м // Офіційний вісник України. — 2003. — № 21. — Ст. 976.* 5. *Про Положення про Державну службу геології та надр України. Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 391/2011 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 29. — Ст. 1228.* 6. *Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова КМ України від 30 травня 2011 р. № 615 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 45. — Ст. 1832.* 7. *Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова КМ України від 30.05.11 р. № 594 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 44. — Ст. 1783.* 8. *Про затвердження Положення про порядок проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин: Постанова КМ України від 22 грудня 1994 р. № 865 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 04.10.00 № 1512) // Офіційний вісник України. — 2000. — № 40. — Ст. 1706.* 9. *Про затвердження Порядку передачі розвіданих родовищ корисних копалин для промислового освоєння: Постанова КМ України від 14.02.1995 р. № 144.* 10. *Про затвердження Регламенту погодження Мінприроди України надання надр у користування. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 26.07.2011 р. № 262 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 57. — Ст. 2323.* 11. *Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 вересня 1999 р. № 1039-XIV // ВВР України. — 1999. — № 44. — Ст. 391.* 12. *Про надання спеціальних дозволів на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення та видобування стратегічно важливих корисних копалин: Постанова КМ України від 15.11.1997 р. № 742 // Офіційний вісник України. — 1997. — № 29. — Ст. 26.* 13. *Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів: Постанова КМ України від 27.01.1995 р. № 59.*

Р.М. БАСАЙ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНОГЕННО ЗАБРУДНЕНИХ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Проаналізовано земельне законодавство України на предмет врегулювання правового режиму використання і охорони техногенно забруднених земель і внесено рекомендації щодо його вдосконалення.

Ключові слова: землі, охорона земель, техногенно забруднені землі, охорона довкілля.

© БАСАЙ Роксолана Михайлівна — здобувач кафедри цивільного та господарського права і процесу Івано-Франківського факультету Національного університету «Одеська юридична академія»